

СИНЕЛЬНИКОВ Кирило Дмитрович (16(29). 05. 1901, м. Павлоград, нині Дніпропетровської обл. — 16. 10. 1966, Харків) — фізик. Доктор фізико-математичних наук (1937), професор (1937), академік АН УРСР (1948). Заслужений діяч науки УРСР (1951). Закінчив Кримський університет у Сімферополі (1923). Відтоді працював в Азербайджанському університеті (Баку); 1924—30 — у Ленінградському фізико-технічному інституті (нині Санкт-Петербург). Від 1928 перебував на стажуванні у лабораторії Резерфорда (м. Кембридж, Велика Британія). 1930—42 очолював відділ фізики ядра Харківського фізико-технічного інституту, 1944—65 був директором цього Інституту. Водночас займався викладацькою діяльністю в Харківському механіко-машинобудівному інституті, від 1935 — у Харківському університеті (очолював кафедри електронних та іонних процесів, експериментальної фізики; сприяв відкриттю нових спеціальностей, на основі яких створено кафедри фізичної оптики та фізики плазми; ініціював організацію

фізико-технічного факультету). Наукові дослідження у галузях фізики діелектриків, напівпровідників, фізики і техніки високих напруг, вакууму, ядерної фізики. Разом з А. Вальтером, О. Лейпунським, Г. Латишевим розщепив ядро атома літію. Разом з А. Вальтером побудував найбільший у Європі електростатичний пришвидшувач, заклавши основи виробництва сучасних лінійних пришвидшувачів. С. вперше в СРСР розробив дифузійні масляні помпи, запропонував використання глибокого вакууму для створення нових матеріалів з високими фізико-хімічними характеристиками. На основі термоядерних дослідів створив пастку для утримання плазми з простороперіодичним магнітним полем (пастка Синельникова). 1974 Президія АН УРСР започаткувала премію імені С. Ім'ям вченого названо вулицю в Харкові.

Основні праці

Природа диэлектрических потерь // Журн. Рус. физ.-хим. об-ва. Часть физ. 1926. Т. 58, вып. 5—6; Электростатические генераторы постоянного высокого напряжения // ЖТФ. 1936. Т. 6, вып. 1; Поглощение быстрых электронов в литии, углероде, алюминии, меди и свинце // Журн. эксперим. и теор. физики. 1939. Т. 9, вып. 2; Вакуумная металлургия. Москва; Ленинград, 1957; Лекции по физике плазмы. Х., 1964 (усі — співавт.).

Рекомендована література

1. Коган В. С. Кирилл Дмитриевич Синельников. К., 1979;
2. Академик АН УССР Кирилл Дмитриевич Синельников. К 100-летию со дня рождения. Воспоминания близких и соратников. Х., 2001;
3. Таньшина А. В. Засновники Харківських наукових шкіл у фізиці. К., 2005.

Ю. М. Ранюк

Бібліографічний опис:

Синельников Кирило Дмитрович / Ю. М. Ранюк // *Енциклопедія Сучасної України* [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-77790>. — Останнє поновлення : 2025.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).